

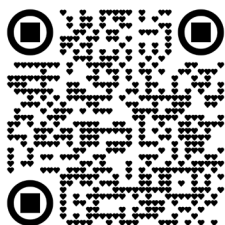

verze pro pilotáž 2023/24

Právě jste otevřeli lekci HELLO RUBY pro školy,
která je určena k pilotování.

Budete-li mít připomínky nebo náměty, budeme vděční,
pokud nám je předáte formou krátkého dotazníku:

<https://forms.gle/UZQFfBXxMS3AzUiy6>

helloruby-pro-skoly.cz

Poslední úprava: 11/23

Fakt, názor nebo lež?

✓ výprava do internetu — lekce 06

Informace o lekci

Délka lekce: 45–60 minut

Předchozí lekce: Webové stránky

Následující lekce: V bezpečí

Cíle výuky

- Dlouhodobý cíl: Děti chápou, že na internetu se lze setkat s pravdivými i lživými informacemi.
- Rozlišují mezi faktem a názorem a lží, ověřují pravdivost informací.
- Vysvětlí pojem hoax, podle charakteristických znaků ho rozpoznají.

Aktivitty

- Zamyšlení se nad tím, kdo obsah internetu vytváří.
- Uvědomění si významu pojmů „názor“, „fakt“ a „lež“ a jejich konkrétní rozlišení (PL1).
- Práce se znaky poplašných, manipulativních zpráv — hoaxů (PL2).

Související očekávané výstupy a učivo dle RVP ZV

- Kompetence digitální
 - získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu
- Mediální výchova
- Informatika: Digitální technologie
 - I-5-4-03 žák dodržuje bezpečnostní a jiná pravidla pro práci s digitálními technologiemi
 - Učivo: pravidla bezpečné práce s digitálním zařízením

Pomůcky

- Pracovní listy
- Tužka nebo pero

Zdroje

- Cvičení z *Pracovního listu 01* najdete v původním znění v knize HELLO RUBY — *Výprava do internetu*, str. 85
- Autorem cvičení v *Pracovním listu 02* je tým *Hello Ruby pro školy*.

Mohlo by se hodit při přípravě

Internetový troll

V internetovém slangu je to účastník online diskusních fór, chatů či blogů, který začíná hádky, provokuje čtenáře na internetu a rozsévá neshody tím, že zveřejňuje záměrně provokativní, urážlivé nebo irrelevantní (off-topic) příspěvky k citlivým tématům.

symbol
trolla

Motivace trolla

- je placený
- trollí z přesvědčení
 - má náboženské pohnutky
 - trollí z politického přesvědčení
 - je v životě nespokojený
 - a další...

Trollbot

Automatizované účty na sociálních sítích, které sdílí příspěvky určené k propagandě. S rozvojem technologií umělé inteligence vzrostou možnosti kamuflovat falešnou identitu, a „trollboti“ tak budou ještě hůře odhalitelní.

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Troll_\(internet\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Troll_(internet))

Hoax ([houks])

Je poplašná, klamavá zpráva nebo řetězový e-mail. Je formulován tak, aby způsobil bezmyšlenkovité přijetí a další rozesílání uživatelem počítače (e-mailem, online zprávami, sdílením na sociálních sítích). Používá mystifikaci, polopravdy, lež, někdy až žertovně vyznívá, avšak to příjemce kvůli emocionálnímu náboji zprávy nevnímá. Obvykle varuje před nějakým virem, prosí o pomoc, informuje o údajném nebezpečí, snaží se příjemce pobavit apod. a vyzývá ho k co nejrychlejšímu dalšímu rozeslání (aby před odesláním nad obsahem zprávy nepřemýšlel).

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Hoax>

Fake news

Fake news (falešné zprávy) jsou úmyslně šířené dezinformace či hoaxy za účelem ovlivnit a zmanipulovat příjemce. Do žánru fake news nepatří parodie či satira. Doménou fake news v současné době bývají dezinformační weby a sociální sítě. Šířeny ale mohou být prostřednictvím všech mediálních platforem. Buď vůbec neobsahují zdroj zprávy, nebo je pochybný.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Fake_news

Fakt, názor nebo lež?

✓ výprava do internetu — lekce 06

Evokace — 10 minut

Složité svět internetu

Protože si spousta lidí na internetu myslí, že si může říkat, co chce, někdy narazíš na věci, které nejsou pravda. Nebo nejsou moc hezké. Pověďte si:

- Co všechno můžeš dělat na internetu?
Možné odpovědi: Dívat se na videa nebo je sdílet, prohlížet si obrázky, nakupovat a prodávat, učit se, povídat si s kamarády.
- Kdo si myslíš, že na internetu obsah vytváří?
Možné odpovědi: Lidé, kteří na internetu přispívají na sociální sítě. Lidé, kteří píšou články na blog. Prodejci, kteří prodávají své zboží v internetových obchodech.
- Už jsi někdy slyšel/a pojem hoax? Co si pod pojmem hoax představuješ?
Odpovědi: Poplašná zpráva, podvod. Většinou obsahuje manipulativní výzvu žádající další rozeslání. Někdy zastrašuje. Informace v něm není možné ověřit. Obsahuje polopravdy nebo lži.
- Myslíš si, že se vše, co je na internetu, dá ověřit? Pokud ano, napadá tě, jakým způsobem?
Odpověď: Ne, nedá. Běžný člověk nemá nástroje na ověření, vystopování každého zdroje.

Uvědomění — 20 minut

1.

V prvním pracovní listu děti najdou různá vyjádření Ruby a jejich kamarádů a kamarádek. Dokáží rozlišit, co je fakt, co názor a co lež? U každého zaškrtnou jednu nebo více voleb. Do spodních políček pak napíšu jeden vlastní fakt a jeden názor. Fakta musí být ověřitelná.

1. řešení

TIP

Většina voleb nemá úplně jasné řešení. Například vyjádření „Mám moc rád špagety!“ může být fakt, názor, ale také lež. Znáte-li pisatele dobře, víte, že často jí špagety a pochutnává si na nich. Pokud ale narazí děti na vyjádření na internetu a pisatele neznají, nemohou dostatečně doložit jeho pravdivost. Pověďte si s dětmi o tom, že záleží také na motivaci pisatele. A také o tom, která vyjádření mohou někomu uškodit a která ne, i když nejsou průkazná.

2.

Druhý pracovní list obsahuje dvě zprávy. U každé z nich děti zaškrtnou ty poznávací znaky hoaxu, které si myslí, že obsahuje. A do zeleného obdélníku napíší, zdali na ně zpráva působí jako hoax.

TIP

Jedním ze znaků důvěryhodnosti zprávy je uvedení zdroje/zdrojů. Zpráva by ho měla obsahovat a měli bychom být schopni tento zdroj vyhledat a ověřit. Hoaxy často neuvádějí zdroj, a pokud ano, bývá pochybný, například: „Paní, kterou znám už dlouho, a proto jí věřím.“. Nebo se třeba zpráva odkazuje na existující osobnost, která ale nic podobného nikdy neřekla.

Reflexe — 10 minut

Povídejte si

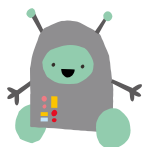
Chceš-li, pověz nám jeden tvůj fakt nebo názor, který sis napsal/a do pracovního listu č. 1. Můžeš nechat hádat ostatní děti, zdali je to fakt, nebo názor.

KAM DÁL

Můžete navázat cvičením „Reklama nebo článek?“ v knize HELLO RUBY — Výprava do internetu, strana 86.

U každého vyjádření zaškrtni, zdali ho považuješ za fakt, názor nebo lež.

S RUBY JE LEGRACE!

FAKT

NÁZOR

LEŽ

VENKU JE 5 STUPŇŮ CELSIA

FAKT

NÁZOR

LEŽ

MÁM MOC RÁD ŠPAGETY!

FAKT

NÁZOR

LEŽ

VŠE, CO JE NA INTERNETU, JE PRAVDA

FAKT

NÁZOR

LEŽ

JSEM ŽLUTÝ USMÍVÁČEK

FAKT

NÁZOR

LEŽ

HLAVNÍ MĚSTO ČESKÉ REPUBLIKY JE PRAHA

FAKT

NÁZOR

LEŽ

ŠPAGETY ROSTOU NA STROMĚ!!!

FAKT

NÁZOR

LEŽ

BRRR! VENKU JE VELKÁ ZIMA!

FAKT

NÁZOR

LEŽ

Napiš jeden fakt

Napiš jeden názor

1. Zaškrtni poznávací znaky, pokud je zpráva obsahuje, a vyhodnoť, zdali se jedná o HOAX, či ne.

Pozor pozor pozor!

Po městě se pohybuje gang růžových koťátek, a když jim neutečete, snědí vám zmrzlinu!

Přeпоšlete tuto zprávu všem kamarádům, a koťátka si vás nebudou všímat!!!

Když to nepřeпоšlete, vlezou k vám oknem a olíznu vám nos!

OBSAHUJE VÝHRŮŽKU

OBSAHUJE VÝZVU K PŘEPOSLÁNÍ ZPRÁVY

ZPRÁVU NENÍ MOŽNÉ OVĚŘIT, NENÍ UVEDEN ZDROJ

MYSLÍŠ SI, ŽE JE ZPRÁVA HOAX?

OBSAHUJE VÝHRŮŽKU

OBSAHUJE VÝZVU K PŘEPOSLÁNÍ ZPRÁVY

ZPRÁVU NENÍ MOŽNÉ OVĚŘIT, NENÍ UVEDEN ZDROJ

MYSLÍŠ SI, ŽE JE ZPRÁVA HOAX?

Zpráva v Městském deníku:

Zodpovědný občan M. Chlupatý informoval strážníky, že v prostoru městského parku spatřil v odpoledních hodinách růžové koťátko, které se opakovaně pokoušelo žákovi nedaleké základní školy sníst jahodovou zmrzlinu. O kornout prý nemělo zájem.

Policie ČR nabádá občany ke zvýšené opatrnosti. Spatříte-li koťátko, informujte strážníka. (Zdroj: policejní zpráva)

